

BUITEN

23^E JAARGANG N°. 17

ZATERDAG 27 APRIL 1929

Foto E. Miedema

REGENDAG

Redactrice: RO. VAN OVEN

INHOUD:

REGENDAG (ILL.)	BLZ. 193
GALATEA EN HANS BRIL, DOOR JAN WALCH (17)	BLZ. 194
TUINDORPEN (GEÏLL.), DOOR J. BOTERENBROOD	BLZ. 196—197
DE BONTMANTEL, DOOR R. VAN OOSTEN—MUS- SINGER.	BLZ. 198
EEN STADS-GEZICHT VAN CORNELIS SPRINGER	BLZ. 198
UIT HET LAND EN HET LEVEN DER PAPOEA'S (SLOT), (GEÏLL.), DOOR A. W. FRANCKEN	BLZ. 198—201
MARSEILLE (GEÏLL.), DOOR MIEK JANSSEN	BLZ. 200—201
DAN, DE HUISJONGEN. (MET ILLUSTRATIES VAN A. M. LUYT), DOOR PHITA KAMPFRAATH—MA- LIEPAARD	BLZ. 202—203
ONTVANGEN UITGAVEN	BLZ. 203
HET JONGE FERRARA. UIT HET POOLSCH, DOOR KAZIMIERZ CHLEDOWSKY (9)	BLZ. 204
BRAZIL STREET IN SYDNEY (ILL.)	BLZ. 204

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

De uitgevers verzoeken beleefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Men gelieve alles wat de Redactie van dit weekblad betreft te adresceeren aan de Redactrice Mw. Ro van Oven, Emmastr. 15, Amsterdam, stukken voor de Administratie aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Administratie van het Weekblad Buiten”. Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht, ook achter op de foto's

Nieuw verschenen nummers 25 ets., oudere 50 ets.

GALATEA EN HANS BRIL

17) DOOR JAN WALCH

DE heer Marx beet zeer zenuwachtig beurtelings op zijn onderlip en op zijn bovenlip, met zulke een onstuimigheid, of hij zijn snorretje trachtte te behappen; maar dat lukte in elk geval niet. In hem streden groote machten: de begeerte naar geld; een zeer menschenlijke begeerte, naar de geschiedenis van verleden en heden duidelijk uitwijst; en een verrukkelijke onverschilligheid, die hem met den drang van een zwoelen lentebries scheen te drijven naar een schoone houding en een schoon gebaren

Maar tot dit laatste was hij toch met geen mogelijkheid in staat; in zijn ziel was een te geweldig murmureeren tegen al wat grootsch was; en zijn politie-instinct waarschuwde hem, dat daar iets onzedelijks in zat; in elk geval iets onmaatschappelijks, wat hetzelfde is. En dat maatschappelijk gevoel billijkte volkomen het richting-nemen naar den geldkant En dat kon hij toch ook niet Hij werd woedend en radeloos tegelijk; ten slotte, in een laatste poging om zich te vermennen, stond hij op, en de hemel weet wat hij gezegd of gedaan zou hebben, als niet op hetzelfde oogenblik de deur voorzichtig geopend was. Het hoofd van Hans stak erdoor en hij keek rond, draaiende het koppetje links en het draaiende rechts; en toen zei hij de raadselachtige woorden: „Ik dacht, dat er misschien iemand gekomen zou zijn”. En toen trok hij het koppetje weer weg; en toen werd er meteen zeer luid gescheld. En dit alles bij elkaar had op den heer-en-detective Marx een zoo verdwazenden en verbijsterenden invloed, dat hij zijn eigen overheid niet meer begreep, en dit veiligst opvatte als een aanhef tot af-

scheid-nemen. Welk afscheid hij dan ook maar meteen volledig maakte; waarbij het door Galatea met een weer volkomen liefvalligen, zij het ietwat ondeugenden, glimlach werd beantwoord.

Maar de heer Marx was nog niet bij de deur gekomen, of daar verscheen, na een haastigen tik, een heer van ietwat zachtaardig, ja, men mag misschien wel zeggen: zoetsappig uiterlijk. Die met een zekere snelheid, welke evenwel niets van gejaagdheid had, zich voorstelde als Van Dommelen, van gejaagdheid had, zich voorstelde als Van Dommelen, hoogleraar in de theologie; en zich daarbij zoo opstelde, dat de heer Marx niet wel voorbij kon naar de deur; die de professor trouwens met een zekere beslistheid achter zich gesloten had. En waar zijn voorstelling niet alleen tot Galatea, maar ook tot den ietwat bedremmeld vluchtenden Marx was gericht, moest die wel even blijven stilstaan; en zijn naam, zij het thans zonder bekendheid, in ruil geven.

Zoodra de professor — hoe bekend kwam zijn gezicht Galatea voor! — dien naam van den hem kruisenden mede-bezoeker had ervaren, scheen hij verrast. En zeide:

„Marx? zegt u — Ach, maar dat treft bijzonder! U is detective nietwaar?”

„Ja” antwoordde de ander; of hij het zelf, althans voor dit oogenblik niet zoo heel zeker meer wist.

„Enne neem me niet kwalijk ja, ziet u, 't is heelemáál niet als verwijt bedoeld; integendeel, integendeel! Maarre uw methoden zijn niet al te zachtzinnig, nietwaar?”

„Hoe meent u dat”? stamelde Marx.

„Dat zal ik u zeggen. — Ik keek wel even, nietwaar juffrouw Brill? — Nu dan; er is, naar ik vernomen heb, een heer uit Amerika, een zeer rijk heer; maar die het er op toelegt, uit Amerika, een zeer rijk heer; maar die het er op toelegt, te maken. Het is den vrienden van die dame heel wat waard, om dien last van haar af te wenden”

Hier stak opnieuw het koppetje van Hans door de deur-opening. Weer keek hij wenkbrauw-hoog de kamer in; eerst rechts, toen links; en toen hij den deftigen en tevens zoo zachtaardig en vertrouwenwekkend uitzienden heer in 't oog had gekregen, vertrok zijn gelaat in een plooi van groote tevredenheid; en knikte hij een paar maal volkomen voldaan op-en-neer. Toen trok het hoofd weer terug, en geruischloos werd de deur gesloten. De heer Marx had er niets van gemerkt.

„Ik wou u dus vragen, meneer Marx”, vervolgde de professor, „dien man, Stolloway heet hij, op een dwaalspoor te brengen. Ik wéét, dat hij nasporingen doet om de dame die ik bedoel, op te sporen; en dat hij daartoe zich met een detective-bureau van wereld-reputatie in verbinding heeft gesteld. Het zal u niet moeilijk vallen uit te vinden, met welk bureau”. Hier keek de professor Marx met zooveel waarachtige hoogachting aan, dat deze nog meer in de war raakte; het was duidelijk, dat ze hier den spot met hem dreven, maar dat verhoonden ze zóó keurig, dat zelfs hij, die, als politieman, tóch nogal aan eenig bedrog, actief en passief, gewend was, zich ondanks al wat hij hoorde en zag, dupe voelde worden. — Maar dat was hij toch niet heelemáál; want professor van Dommelen ging voort:

„Ik begrijp levendig, dat u voor een dergelijke opdracht nogal financiële eischen zult stellen. U zult zelfs, om ze eerlijk, nu ja! éérlijk is u natuurlijk; u is immers van de politie; ik bedoel natuurlijk: om ze met alle kracht, met volle toewijding te kunnen uitvoeren, zult u andere opdrachten moeten laten varen.” Professor van Dommelen keek Marx hierbij zeer lang aan. Men kon niet zeggen, dat hij hem *scherp* aankeek; zijn blik toch was één-en-al zachtaardige straling, en niets dan dat; maar toch, in en onder die straling scheen een zekere borende kracht te komen; als werd even een verblindende metaalharde as voelbaar. Maar als Marx met verschrikte oogen nader toekeek, was die spiesachtige kern weg; en er was enkel weer die zoetaardige, maar sterke glans, waar hij niet tegenop kon.

„Dus — die zaak zullen we dan wel in orde maken?”

Marx knikte stom, overbluft.

„Prachtig! — U komt dan in den loop van den dag Of nee! hoe eer hoe beter. Ik houd van coulant zaken afdoen; dat had u van een theoloog niet verwacht, ja, ja, ja! wij hebben in den loop der eeuwen heel wat geleerd! Hoe hadden anders theologen minister kunnen worden? Zooals Mazarin, Richelieu en De Visser; om 'n paar illustere voorbeelden te noemen

Dus (juffrouw Brill, ik wéét, dat u 't me vergeeft) hier!"

Hij haalde een bloc-note uit zijn zak, krabbelde daar wat op met zijn vulpenhouder „Ziezoo," zei hij op goed-aardigen paedagogen-toon, „kijk u 't maar eens goed door! Nóóit iets teekenen, zonder 't gelezen te hebben, nietwaar? Bekijkt u 't maar —". En de breede rustige glimlach van zijn grof-kakigen mond was wel echt die eens theologs „Eenvoudig de absolute verbintenis dat U de dame — ja, ja, den naam ziet u, en wéét ik — zult beschermen tegen alle vervolgingen. U komt daarvoor speciaal in haar dienst; en blijft in haar nabijheid. — Dat alles tegen een maandsalaris van geen cijfers in tegenwoordigheid van dames! Is U bereid te teekenen? Wèl! laat ik dan mijn vulpen even tot uw beschikking stellen U ziet het toch wel?"

Die laatste vraag van den woordenrijken heer had eenige reden, want de Heer Marx zat met nu eens knippende, dan wijd-starende oogen op het contract gericht. Galatea die van nabij toekeek, zag dat hij den naam der door hem te beschermen dame, der door Stolloway vervolgde dame, trachtte te lezen; en zoo was het; maar die naam, haar eigen naam, die haar volkomen duidelijk was, werd door vreemde uitzwevende glansen voor de oogen van Marx verdekt; hij meende telkens een enkele letter te onderscheiden; maar dan scheen die zich weer in vreemde krullen te verwarren, en kon ook wel een andere letter zijn. Dan wilde hij weer voren-af-aan beginnen, en dan was de straling weer te sterk, en onderscheidde hij niets. Ten slotte greep hij, om zijn figuur te redden, vaster de vulpen. En — of het zijn eigen („vrije") wil was, of een eigen stuwung die in den penhouder zat, dat wist hij niet; maar wel wist hij, althans dit oogenblik, heel zeker, dat de eenige manier om hier weg te raken, was: te teekenen. Meer nog: dat niet-teekenen *onmogelijk* was; en dat, wat er verder ook van komen mocht, hij altijd zich zou kunnen herinneren, dat hij dit wel had móeten doen. De motieven „je figuur redden", „doen wat de eer gebiedt", „belang" waren op dit moment alle in hem werkzaam, hij voelde om beurten den éénen en den anderen drang; ze waren onontwarbaar verwonden. Hij teekende, groette eerbiedig en verslagen, en ging onderdanig heen.

Hij stiet de deur tegen den neus van Hans, die klaar stond, nu geheel, beentjes en al, binnen te treden. Nam ook voor Hans eerbiedig den hoed af. Het was als de slot-clausule, de volkomener bevestiging van de overeenkomst, welke Professor van Dommelen op hetzelfde oogenblik met zijn onbezweken, breeden glimlach in den zak stak. En de deur sloot zich.

De professor stond op om Hans te begroeten, die nu in een modieus geruit pak, uiterst tevreden, zij het ook wat overbluft, groette. Het was een moment van stilzwijgende voldoening. Doch het zwijgen duurde bij Professor van Dommelen nooit lang. Hij deed als ware het voorafgaande een onbeduidend intermezzo geweest, en zei, allerbeminnelijkst nog steeds:

„Ik mag u beiden wel verschooning verzoeken" — zoo'n oudmodischwaardig woord als „verschooning" was weer een trekje dat hem typeerde — „dat ik hier zoo mijn eigen zaakjes en-passant afhandelde; maar ik kwam eigenlijk namens den senaat, om eens even over dat bijzondere professoraat te spreken. Met ongemeenen" — hij zei: „ongemeenen", wat weer zoo'n „ongemeen" woord is — aandrang hebben vanmorgen een paar leden van de faculteit mij daarover gesproken"

Hans luisterde met de grootste en meest voldane aandacht; en was verbaasd dat de zoo rustige stem stakte. Hij keek op naar wat daarvan de oorzaak mocht zijn. En begreep aanstonds, dat 't Galatea was, die hier storend werkte. Zij had den professor-met-den-glimlach strak zitten aankijken; steeds méer geërgerd. Zij, die zoo vervoerend glimlachen kon, deed dit thans niet, maar zag hem strak aan

„Die geschiedenis met die handteekening en dat contract," zei ze met een stemklank zoo hárd, als nog niemand van haar had gehoord, — „wát was dat? Was dat eerlijk?"

De glimlach van den professor kromp tot een ietwat verlegen monkeling.

„U" — zijn hoofd ging haast onmerkbaar in de richting van Hans — „had me te *hulp* geroepen, nietwaar?"

„Ja, ja," zei Hans verheugd — „U is de Engel, U is de Engel! Ik had U aangeroepen!"

Met een begreep Galatea. Ja, ja — nu wist zij het; nu wist

ze, wie die aldoor vaag-herkende verschijning was Maar zij liet zich niet van haar stuk brengen. Slechts *iets* minder vast herhaalde zij:

„Was het *eerlijk*?"

„Pia fraus," zei de engel van Dommelen, met zachten nadruk op het eerste woord: „*pia* fraus Wou u het op de wereld zonder dat; zonder mij doen?" „Ik houd niet van „fraus," zei Galatea.

„Zeg het in een levende taal, dan kunt u zelf niet anders dan 't afkeuren! Zeg: bedrog"

„Natuurgeest," antwoordde de professor, nu ook glimlachloos — „ik kwam omdat ik geroepen was. Omdat ik *te hulp* was geroepen. Maar niet om te disputeeren —"

Dat laatste woord, gerekt gesproken, klonk lang na. In luistering naar zijn vréemden klank, bogen Galatea en Hans even het hoofd.

* * *

Toen ze het weer oprichtten, waren ze alleen in de kamer. En zagen elkander verbluft aan. — En zwegden.

„Is het nu alles verbeelding geweest?" vroeg eindelijk Hans benepen. „Was er *niets*?"

Galatea stiet een kreet uit van schrik.

„O, mán!" riep zij — „Ben je nog een natuurgeest? Of ben je al heelemaal een ménsch! Verbeelding! Verbeelding! Wereld, en bedróg en verbélding! O, laten we naar Arcadia gaan! — Maar dát noem je zeker ook verbeelding!"

„Jawel, jawel," mompelde Hans met weinig aandacht — „Maarre hoe staat het nu met dat professoraat van me? Hm"

Hij liep nadenkend naar de telefoon.

ACHTSTE HOOFDSTUK

VERMENSCHELIJKING

„Man" had Galatea in haar verontwaardiging en vertwijfeling geroepen, en dat was de aanhef geweest van een verwijt van vermenschelijking „Wereld en bedrog" Maar had zij zelf dan tegenover Marx geen bedrog gepleegd? Zij bepeinsde zich-zelve, terwijl ze Hans met jachtige kraakstem hoorde telefoneeren; over de kansen op zijn „bijzonder" hoogleeraarschap. Ja, het mocht dan met háár óók niet in orde zijn, maar 't was toch anders; het was niet die „tweede trap" schoot haar te binnen. Inderdaad, was Hans, die geld in overvloed had, niet bezig op de gewone menselijke, all-zumenschliche, tweede trap te klimmen?

Ze voelde hoe hij naast haar weggleed in den tuimel der menselijke hartstochten; waar je als geest toch boven stond. Móést het met den geest zoo gaan, als die onder de menschen kwam? Moest men op aarde door het bijmengsel der begeerten worden besmeurd en vertroebeld? Zij had óók gelogen, jawel — maar haar hart sprak haar vrij; deze leugen was enkel maar de korte, gewelddadig-korte uitweg geweest naar de vrijheid, die der geesten waarheid is. Maar Hans, en die Engel — Ja, die Engel! Die was ook bovenmenselijk van oorsprong en wezen; en wat kon hij knoeien! Het ergste aan hem was dan nog, dat hij knoeide óm 't knoeien; want waren zij, die hij redden wilde, niet zijn in dubbelen zin „natuurlijke" vijanden? Die Engel

Maar ze kon niet lang aan hem denken, niet zóó aan hem denken als *zij* deed, zonder dat hij verscheen.

Daar stond hij weer, en sloot onhoorbaar de deur. Het kraak-geluid, het jammerlijk-vermenschelijkt kraak-geluid van Hans' angstig-vragende begeerte-stem was afgesloten.

De Engel bleef voor Galatea staan, en zag haar met een zachten glimlach aan. Hij was nu geen professor in de theologie, en geen Brabantsche pastoor, hij was het pure wezen des lichts, dat ze in de bergen bij Göschenen hadden ontmoet. En er was de zuivere glans in zijn oogen van tóén, nu hij met zachte vriendelijkheid de nymf aanzag.

„Komt ge mij helpen"? vroeg Galatea.

De Engel knikte langzaam „ja"; terwijl de schoone glanzing wonen bleef in zijn oogen. Toen sprak zijn weer klankrijke stem:

„Als ge mij vertrouwt".

„Nu vertrouw ik u", antwoordde de nymf in zachte overgave.

„Nu kunt ge mij vertrouwen", klonk de diepe klank der Englestem. „Want nu vraagt uw hart enkel eeuwige waarheid van mij. En die is niet van deze wereld".

(Wordt vervolgd)

Foto C. Steenbergh

I. TUINDORP VREEWIJK TE ROTTERDAM. HET GROEN HEEFT HIER EEN CAMOUFLEERENDE FUNCTIE

TUINDORPEN

WAT verwachtingen wekt alleen al dit woord; n drie lettergrepen twee dingen, zoo ideaal, als voor een stedeling slechts denkbaar zijn. Het dorp, symbool van ingetogenheid en rust; en dan nog wel versterkt met de illusie van geur en kleur, die het woord „tuin” vermag te geven. ☼ Een jaar of tien geleden was „tuindorp” een slagwoord en zag het er uit, of er, waar dan ook, niets anders zouden zijn dan dorpen te midden van tuinen, O!, heel gauw, zoo binnen een jaar of wat. ☼ Het is een beetje anders gelooopen. Waar een meer of watse bebouwing tóch al gewoonte was, ontstonden samenvoegingen van type-woningen met niet al te ruime eigen tuintjes, achter en voor, aan betrekkelijk breede straten. De groote tuin, die alles zou omvatten, om een gave verbinding te geven met het landschap, bleef weg. Waar men niet gewoon was laag te bouwen, zooals bij grootere steden, werd een harde strijd gestreden met alles, wat een andere bouwwijze en bouwtraditie in leven hield. Elke duim tuindorp moest als het ware op den kolos „stad” veroverd worden. Het steedsche tuindorp bewaart gewoonlijk iets van dien strijd in zijn physionomie. Tenslotte zijn de kansen van het „tuindorp” in dien strijd steeds meer gekrompen; de bouwgewoonte, de traditie, overwon over de geheele linie. De steenkolos „stad” volgt den groeidrang, dien zij in eigen kille leden mededraagt, onverbiddelijk als een biologisch verschijnsel, gedirigeerd naar eigen wetten, waarbinnen voor sentiment nu niet zoo heel veel ruimte blijft. De steen omvat het landschappelijke, om het niet meer los te laten en tenslotte toch het echte landelijke te vernietigen, alle schoone verwachtingen ten spijt. ☼ Heel in het kort is dit, wat er, eigenlijk bij de meeste van onze groote steden, uit hooggespannen hopen en verwachten gegroeid is. ☼ Het dorp, dat men eigenlijk wenscht, komt er niet, en kan er niet komen ook. Wel komt er een half-steedsche bebouwing, die met het gedachte dorp nu niet zoo heel veel gemeen

heeft, tot ten s'otte de echt steedsche en de semi-steedsche bebouwing elkaar zóó onmiddellijk begrenzen, dat het echte steedsche toch overal zijn stempel drukt. ☼ Het is goed, dit even in herinnering te brengen, het neemt de overschatting van de mogelijkheden van het tuindorp weg; in het bijzonder de mogelijkheden van tuindorpen bij steden, waar het in dit artikel om gaat. Want — kon het ook anders — in het begin van de ontwikkeling van wat wij thans tuindorpen noemen, zijn er verwachtingen gewekt, die niet te vervullen waren. Toen er nog niets anders was dan het woord „tuindorp”, kon ieder zich daarvan voorstellen, wat hij wenschte. Zonder verder bij de mogelijkheden stil te blijven staan, scheen er niets tegen, zich die nederzettingen te denken als de fraaiste Geldersche of Zeeuwsche dorpen, dommelend geschaard om een kerk of dorpsplein, gebed in welverzorgde tuinen, — zooals U ze allen kent van de fraaie afbeeldingen in „Buiten”, — als leunend tegen een boschrand of een dijkje. Maar, en het lijkt mij goed dit juist hier te zeggen, „tuindorpen” zooals zij thans ontstaan, voorzien wel in heel andere behoeften. De ontwikkeling van de tuindorpen van nu toch staat los van het landelijke en daardoor van het landschap. Het zijn geen bouwsels meer, verband houdende met den landbouw, die, gebonden tot de eenheid dorp in al haar fijne schakeeringen, hun betrekking tot een kleine gemeenschap verraden. Het oude dorp is als een vast, door de eeuwen ontstaan, organisch geheel met een aan den bodem vergroeid eigen leven. Het tuindorp, zooals wij het thans kennen, kan hoogstens een buurtgemeenschap vormen en dan nog slechts een buurtgemeenschap, waar de meeste belangen *niet in* maar er *buiten* liggen. ☼ Het oude dorp is geeft uitdrukking aan; den bodem, waar het op staat; het is de ziel van alles wat er, een of meer uren in den omtrek, gebeurt, en is daarmee vergroeid. Het tuindorp, zooals

wij het kennen, kan practisch overal liggen; het is niet gegroeid naar primitieve behoeften; het is van den aanvang af gedacht om bepaalde veronderstelde behoeften heen, behoeften, die zelden speciaal en bijzonder, in hoofdzaak genormeerd dienen te zijn. Behoeften, die dan ook vrijwel overal kunnen gelden, maar die toch allerlei problemen in het leven roepen, tot ten slotte het zoo veel mogelijk oplossen van zoo'n probleem het criterium is, dat bepaalt, of een tuindorp al dan niet geslaagd geacht mag worden. ☒ Wanneer men intusschen de illusie van het oude dorp los laat, en den nieuwen dorpsvorm als een geheel

ander verschijnsel ziet, blijft er nog genoeg over, dat aantrekkelijk is. ☒ Het oude dorp toch kan slechts voor weinigen zijn; het ontleent immers zijn grootste bekoring aan het klein en besloten zijn. ☒ De nieuwe vorm is haast zonder uitzondering voor velen, en stelt gewoonlijk zelfs den bouw als massa-artikel min of meer voorop. Karakter behoeft dit niet uit te sluiten; het

dem, dat bebouwd moet worden, kan verschillend zijn, de mogelijkheid om groen aan te brengen, uiteenlopend. Maar tenslotte is het geen karakter, gegroeid en natuurlijk, maar bedacht en kunstmatig. Het behoeft daarom niet minder te zijn, maar tenslotte krijgen zóó doelwuste groepeerings en architectuur het laatste woord. De eenheid komt niet voort uit de *receptie* van in het volksbewustzijn voortlevende bouwtypen, het zijn *bedachte* bouwtypen, met als limiet voor de ruimte een aantal vertrekken en een bepaalde bouwsom. ☒ Toch geven ze op woongebied het beste, wat mogelijk is en men vraagt zich onwillekeurig af, waarom dergelijke lage bouw niet meer voorkomt. Men is dan geneigd naar Engeland en Amerika te zien, waar het gros van de woningen zoo laag, en min of meer landelijk is. Er is dáár toch ook

strijd geweest, en die strijd schijnt dan toch maar telkens geëindigd te zijn met de overwinning van wat laag is. Zéker was er strijd, maar het betreft daar meer kleine verschillen en verbeteringen; de traditie is er, zelfs bij de machtigste groote steden, op laagbouw ingesteld. De stap van lagen bouw tot wat verbeterden lagen bouw is natuurlijk niet zoo groot als van 3 à 4 verdiepingen tot lagen bouw. Er zijn daarbij nog andere dingen in het spel, maar het zou

ons te ver voeren daarop hier in te gaan. Het is wel duidelijk, dat voor ons land de afstand van de gebruikelijk drie à vier verdiepingen tot één à twee verdiepingen al zeer groot is, zoodat wij dergelijke nederzettingen bij onze groote steden wel als een zeer kostelijk bezit moeten beschouwen, juist omdat het haast niet anders kan, dan dat ze steeds betrekkelijk zeldzaam zullen zijn. Zouden die woon-, en in hoofdzaak de bouw-tradities werkelijk anders zijn geworden in de laatste tien jaren, ja, dán zou het zeker mogelijk zijn geweest, dat rond onze steden een lagere bouw was ontstaan. Inplaats van Amsterdam-Zuid, dat wij nu kennen, zou er dan een groot wooncomplex zijn van lagen bouw, dat zich uitstrekke tot halverwege de Kalfjeslaan. Het blijft dan natuurlijk een open vraag, of

Foto C. Steenbergh

2. TUINDORP VREEWIJK TE ROTTERDAM. LANGS DE LEDE

wij zoo'n dorpswoestijn prettig zouden vinden. Waar nog dit bij komt, dat kwaliteit en afwerking in het algemeen niet anders dan minder zouden kunnen zijn. ☒ U hebt maar te denken aan de „ready to move” woningen van de Amerikaansche „tuinsteden”, die elk voor zich in het algemeen niet de moeite van het aanzien waard zijn, en die niet-tegenstaande de rechtlijnigheid van de gezamenlijke compo-

Foto C. Steenbergh

3. TUINDORP VREEWIJK TE ROTTERDAM. JAGERSHUIS

sitie, meer aan een welgeslaagd avant-project voor den chaos doen denken dan aan een rustig stadsgeheel. ☒ Dit zijn zoo ongeveer de bijkomstigheden, die te overdenken zijn, wanneer wij trachten inzicht te krijgen in wat er verwacht mag worden van wat wij thans „tuindorp” noemen. Nu zou het op een vakstudie gaan lijken, wanneer wij de grotere en kleinere probleempjes, die het onderwerp stelt, hier nader onder de loupe zouden willen nemen. Een enkel woord bij wat afbeel-

Foto C. Steenbergh

4. TUINDORP VREEWIJK TE ROTTERDAM. EEN KERNACHTIGE SAMENTREKKING

Uit het land en het leven der Papoea's

(Slot)

EN uiterst belangrijke, wetenschappelijke exploratie van het binnenland van Papoea-territorium werd op touw gezet en met groot succes voleindigd onder aanvoering van den wereldreiziger Frank Hurley. Deze Australiër bezit drie eigenschappen, welke tegenwoordig bij dergelijke ondernemingen als eerste vereischte beschouwd worden, in zeer hooge mate: in de eerste plaats een onverschrokken koelbloedigheid, ten tweede een buitengewoon organisatie-talent en ten slotte een onbetwistbare artisticeit bij het op de gevoelige plaat vastleggen der resultaten van het ondernomen werk¹⁾, iets, waarvan de lezer zich bij het beschouwen onzer illustraties aanstonds overtuigen kan. Voorts hebben we hem bij de kennisgeving zijner reisverslagen leeren kennen en waardeeren als een auteur, die onmiskenbaar weet te boeien, hetgeen de bestudeering van dergelijke onderwerpen steeds tot een dubbel aangename taak maakt²⁾! ☼ Deze expeditie beschikte wél over ultra-moderne hulpmiddelen: niet alleen bezat men een tweetal watervliegtuigen, met het doel daarmee tot diep in het onbekende gebied te kunnen doordringen, doch tevens was er aan boord van het riviervaartuig de „Eureka” een volledige draadloze installatie aangebracht, waardoor de Australische couranten iederen avond haar lezers op de hoogte konden stellen, van wat er dienzelfden dag in de tot dusverre grootendeels onbezochte wildernissen van Centraal-Nieuw-Guinea had plaats gegrepen. — Het gevaar, verbonden aan het met behulp van een vlieg-machine binnendringen van totaal onbekende streken, moet men niet gering achten, niet alleen met het oog op eventueel ongunstige atmosferische gesteldheden, doch voornamelijk in verband met het groote vraagstuk, of er wel ergens gelegenheid tot landen zal gevonden worden. Is dat niet het geval, dan is een catastrophe immers zoo goed als een uitgemaakte zaak! Het geluk heeft echter Hurley en de leden van zijn kleinen, doch bekwamen wetenschappelijken staf, in hun kwaliteit van aviateurs, buitengewoon gediend! ☼ Zoowel de zuidelijke, de zuidoostelijke en noordoostelijke kusten, als de woeste bergstreken in het binnenland — waaronder menige strook terra incognita —, werden bezocht en de zeden en gewoonten der be-

volking in alle opzichten nauwkeurig bestudeerd en opgeteekend. De kustbewoners van het oostelijke schiereiland zijn over het algemeen veel lichter van huidskleur en hebben veel grooteren, wijd-uitstaanden haartooi dan die, welke in het westelijke gebied achter de Papoeagolf aangetroffen worden. In het binnenland — en wel voornamelijk in de kloven en dalen van het uitgestrekte Owen Stanley-gebergte — leeft een zeer donkergekleurd ras met dik kroeshaar, dat zóó klein is, dat de somtijds gebruikte benaming van *dwerfvolk* volstrekt geen overdrijving mag heeten. — Overal, waarheen de expeditie zich begaf, vonden de enthousiaste leden een ruim arbeidsveld; hoogst belangrijk zijn bij voor-

beeld de aantekeningen, welke over zeer uiteenlopende gebruiken bij godsdienst- en huwelijksplechtigheden, begrafenis en derg. werden verzameld. Een voornaam onderdeel van het werk vormde het vastleggen op gramfoonplaten van de Papoeaasche muzikale prestaties, waardoor zij, die het land nimmer bezochten, thans in staat zijn gesteld, het primitieve, uit slechts enkele tonen bestaande gezang met begeleiding van den tom-tom, aan te hooren. ☼ Merkwaardig is de huisvesting bij sommige stammen: de krijgslieden wonen namelijk dikwijls met elkaar in één heel groot huis, dat zelfs vaak aan de oevers der rivieren op een waar mastbosch van ongeveer anderhalve meter hooge palen rust, terwijl daarnaast voor de vrouwen en kinderen afzonderlijke kleine huisjes gebouwd zijn. Zulk een „Groot huis” — of „Doeboe-daima” — bevat in het midden een langwerpige zaal van meestal geweldige afmetingen, ter weerszijden waarvan de afgeschoten woonvertrekjes van de krijgers op een rij liggen. In de zaal zelve zijn alle mogelijke wapens, schilden en jachttropeeën, benevens de gope's en

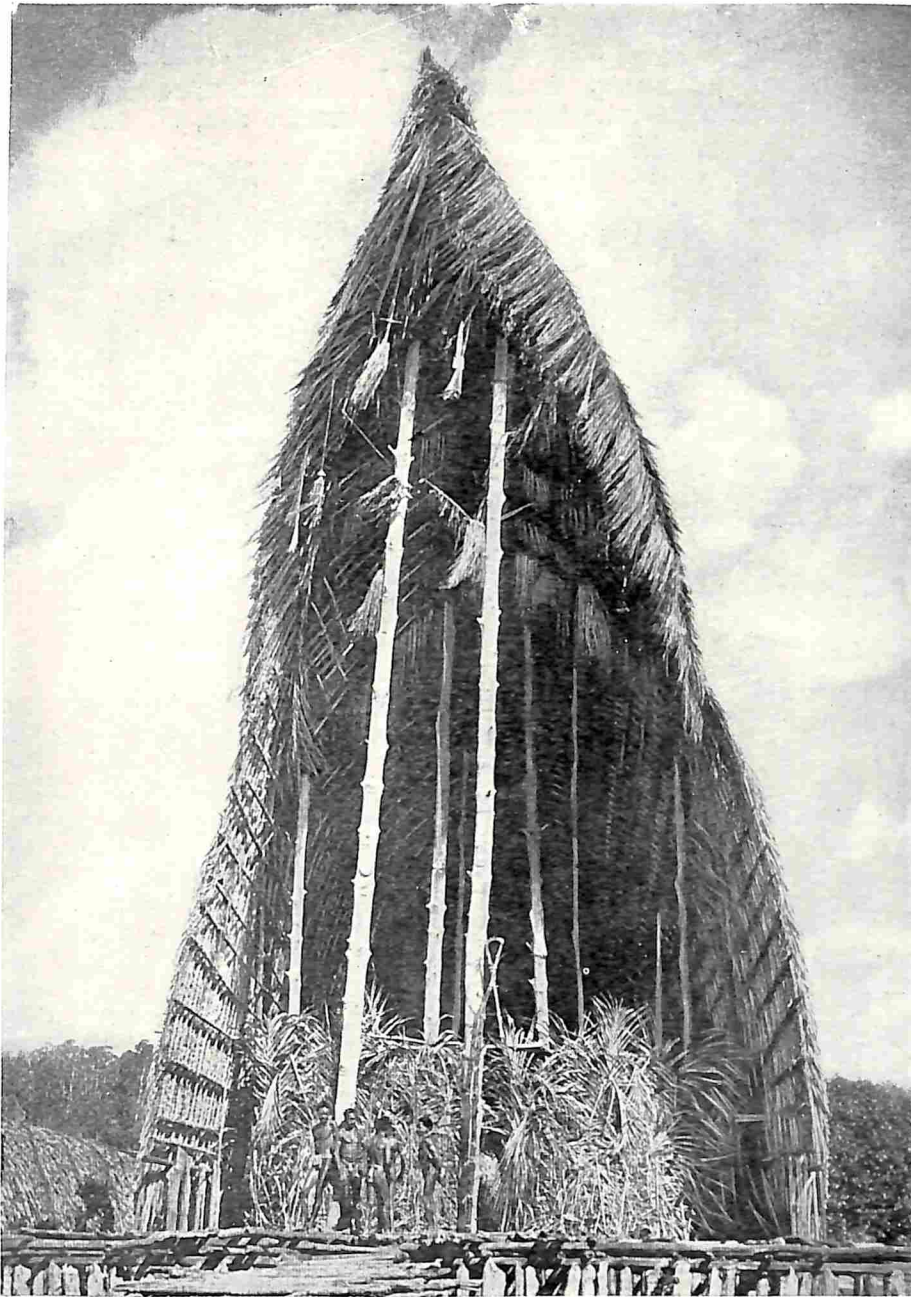

Foto Frank Hurley

BIJ DE PAPOEA'S. EEN „RAVI” IN HET BINNENLAND VAN NIEUW-GUINEA, STELLIG EEN DER MERKWAARDIGSTE SCHEPPINGEN TER WERELD OP ARCHITECTONISCH GEBIED

schedelrekken tentoongesteld; de vrouwen en kinderen krijgen echter van al dit fraais niets te zien, daar de „Doeboe-daima” voor hen streng verboden terrein uitmaakt. Elders vindt men evenwel ook „Groote huizen”, waarin alle dorpingen zonder uitzondering eendrachtig te zamen leven; de illustratie op bladz. 000 geeft het interieur van dat te Aduru weer. ☼ In nog andere streken betitelt men het „Groote huis” met den naam van „Ravi”; op bladz. 201 is het reusachtigste exemplaar, dat Hurley op zijn reis ontdekte, afgebeeld. De hoogte bij den ingang bedraagt niet minder dan 21 meter, de totale lengte van het zonderlinge bouwwerk ongeveer 114 meter! Naar achteren loopt het dak langzamerhand schuin af, zoodat de achtergevel(!) slechts 3 meter hoog is. Het geheel staat weer op palen, welke diep in den moerassigen bodem ingedreven zijn; als bouw materiaal zijn slechts door gevlochten ranken verbonden mangrovelatten, en voor dakbedekking palmladeren gebruikt. ☼ Geheel achterin de

1) Zoowel met behulp van de kinematografische, als van de gewone camera.
2) Men leze slechts het populair-wetenschappelijke, in het Nederlandsch vertaalde reisverhaal: Frank Hurley — „Parelvisschers en Papoea's”, waarvan eenigen tijd geleden bij de N.V. H. P. Leopold's Uitgevers-Maatschappij te 's-Gravenhage reeds de tweede druk het licht mocht zien. Deze Firma stelde ons bereidwillig eenige cliché's uit genoemd werk ter beschikking, waardoor we in staat werden gesteld, ons artikel op interessante wijze te illustreren.

„Ravi” werd een merkwaardige ontdekking gedaan. Hier stonden namelijk in het schemerdonker — zorgvuldig voor de oogen der menigte achter een beschot verborgen — niet minder dan zeventien der zonderlinge, krokodilvormige voorwerpen, op houten pooten, waarvan er eenige op bladz. 200 zijn afgebeeld en welke door de inboorlingen „Kopiravi” genoemd worden. Ze nemen een plaats in bij de godsdienstige ceremoniën, doch welke, heeft men zich niet recht kunnen verklaren. Het is echter zeker, dat de priesters met dergelijke zaken de bevolking trachten schrik aan te jagen: onder elke „Kopiravi” lag tot dit doel een geheimzinnig, in palmbladeren gewikkeld pakje, dat na opening zoogenaamde „zoemers” bleek te bevatten. Dit zijn dun toeloope stukjes hout van 20 tot 40 centimeter lang, welke, aan een touwtje snel boven het hoofd rongezwaaid, een allerakeligst geluid — de „stem van de Kopiravi” genaamd — geven, wat onder de gezamenlijke dorpelingen steeds een panischen schrik veroorzaakt. ☒ De priesters en tovenaars hebben

pen en genoteerd. De „Doeboe-daima's” waren ook in deze, nimmer te voren door blanken bezochte streek aanwezig; de afbeelding op bladz. 201 laat zien, hoe schoon het uitzicht vanuit het kolossale voorportaal van een dezer — in den vorm van een gapenden krokodil gebouwde — woningen, over het Murray-meer was! ☒ Zooals we reeds aanmerkten: het door Frank Hurley en de zijnen bij hun terugkeer in de beschaafde(?) wereld meegebrachte materiaal, bleek voor wetenschappelijke doeleinden van de hoogste waarde te zijn, niettemin ligt er in de verre binnenlanden van Nieuw-Guinea voor dergelijke expedities in de toekomst nog een onafzienbaar arbeidsveld braak!

A. W. FRANCKEN

MARSEILLE

WE kwamen 's avonds laat met den trein uit Parijs in Marseille aan, na een gloeiend

heete reis, waarop we veel dorst leden. Zwart, ongelooflijk zwart waren we geworden van het stof, dat door de open raampjes naar binnen suisde . . . Een heerlijke, narcotische geur steeg uit het avondlandschap op, een geur, die, zoals een van mijn medereizigers opmerkte, men alleen in Indië ook ruikt. Van het omringende land was echter heel weinig te onderscheiden . . . ☒ Levendige „porteurs” vulden bij het binnentoomen van den trein het perron, en aan hun drukke gebaren en gepassioneerde stemmen konden we niet langer twifelen of we wel in het Zuiden waren. ☒ Den volgenden morgen gingen we al vroeg op pad, of liever op straat, en we voelden hoe de sfeer van Marseille zoo absoluut verschillend is van die van Parijs, het lijkt een stad in

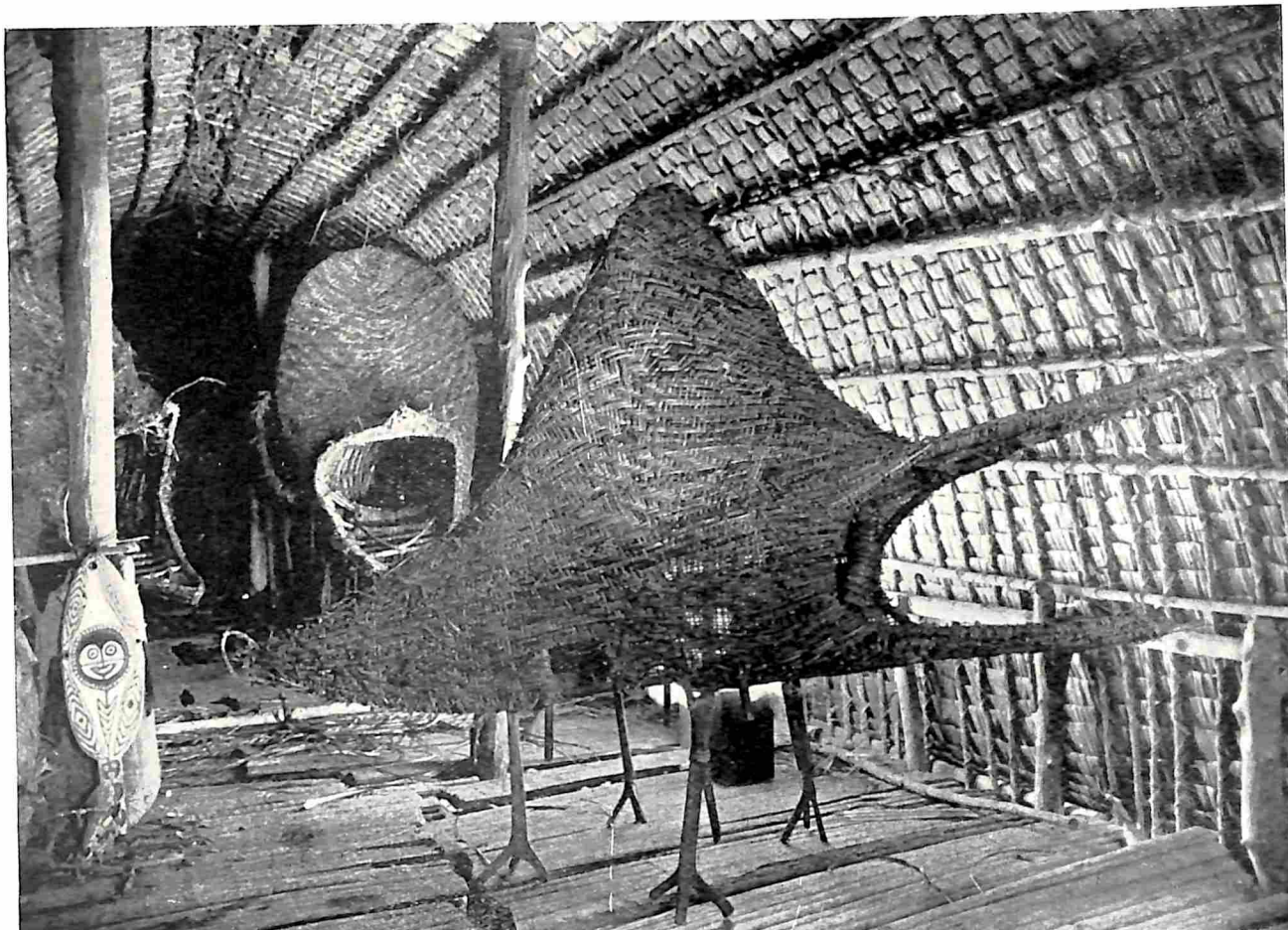

Foto Frank Hurley

BIJ DE PAPOEA'S. „KOPIRAVI”: ZONDERLINGE KROKODILVORMIGE VOORWERPEN, WELKE BIJ DE GEHEIMZINNIGE GODSDIENSTPLECHTIGHEDEN, DIEP IN HET BINNENLAND VAN PAPOEA-TERRITORIUM, DOOR DE PRIESTERS GEBRUIKT WORDEN, OM DE BEVOLKING SCHRIK AAN TE JAGEN

vrijwel overal in Papoealand de bevolking geheel in hun macht; het stellig niet geflatteerde portret van zulk een gezaghebbende bij den stam der Orokaivas, voor wien het gansche dorp sidderde, is gereproduceerd op bladz. 186. ☒ Het voornaamste succes, dat de expeditie te boeken had, was zonder twijfel het ontdekken van een tot dusver nog geheel onbekenden volksstam, hetgeen diep in het binnenland aan het Murray-meer — in de nabijheid van de plaats, waar de Strick and rivier in de Fly uitmondt — geschiedde. — De ethnologen zijn het in 't geheel niet met elkaar eens over den oorsprong van de verschillende Papoea-rassen in Nieuw-Guinea; iedere nieuwe ontdekking op dit gebied kan dus mogelijk er toe bijdragen, eenig licht in de duisternis te doen schijnen. Onder meer het feit, dat de gevonden inboorlingen allen onmiskenbare geprononceerde Semietische trekken vertoonen, heeft inderdaad sommige zwak lijkende theorieën geschraagd en wellicht andere — door den sleur diep ingewortelde — totaal omver geworpen; het is hier echter niet de plaats om op dergelijke vraagstukken, welke een diepgaande studie behoeven, nader in te gaan. ☒ Enkele dorpen aan den oever van het verrukkelijk te midden van reusachtige lotusvelden gelegen meer, werden bezocht en wederom verscheidene nieuwe, somtijds uiterst zonderlinge zeden en gebruiken waargenomen, aan een grondig onderzoek onderwor-

een heel ander land. Iedere havenstad heeft die zelfde, eenigzins naargeestige, verlaten stemming. Toch is Marseille ontzaglijk druk en het is er evenals in Parijs en tegenwoordig overal elders in de steden op sommige momenten een va et vient op de kruispunten der straten, dat te denken geeft voor de toekomst . . . Als werkelijk de bevolking der wereld zoo blijft aanwassen, hoe zal dan dat verwarde, wriemelende kluwen, dat „verkeer” heet, geregeld moeten worden? Ik had even een vizioen van een soort hoge draaimolens op de drukste plaatsen der steden, met tapis roulants voor de voetgangers, die dan zoals het soms wel in een nachtmerrie gebeurt, ergens verder bliksemsnel worden gedeponneerd, eenigzins ver dwaasd maar toch dicht bij het punt waar ze wezen moeten. Dan loopen ze over hooge bruggen weer naar een andere straat, om op hoogst ingenieuze wijze weer naar beneden te vallen, en weer de zelfde bewerking te ondergaan. Wat een zenuwen moeten onze beklagenswaardige opvolgers in 's werelds comédie hebben, ze zijn niet te benijden! ☒ Bij de haven hoog op de rotsen, ligt Notre Dame de la Garde. Hoog over alles heen schijnt de ranke kerk te waken, over die blauwe, lichtende haven en die zondoorgloeide, grijze rotsen-stad . . . Ik kan me voorstellen, hoe deze havenplaats in het najaar somber en verlaten moet zijn, hoe dan alles grijs en nog eens grijs zal wezen, en hoe de naargeestige roep

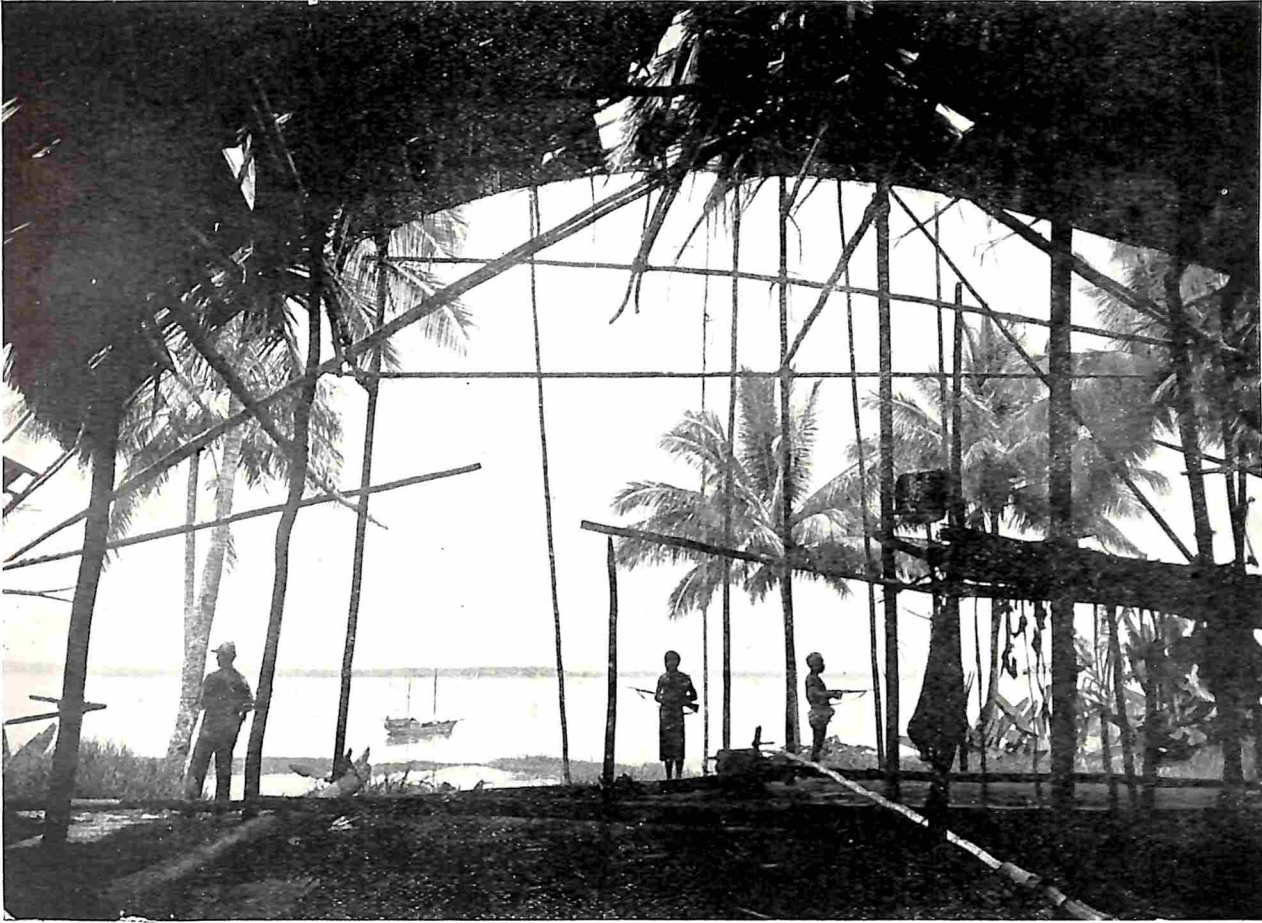

Foto Frank Hurley

BIJ DE PAPOEA'S. GEZICHT OP HET MURRAY-MEER IN PAPOEA-TERRITORIUM, VANUIT HET VOORPORTAAL VAN EEN DER GROOTE, GEMEENSCHAPPELIJKE WONINGEN DER INBOORLINGEN

der naar alle werelddeelen vertrekkende booten de sfeer nog weemoediger en zwaarder zullen maken In de haven krioelde het van booten, wit en groot, die de oceanen zullen overglijden, en van kleine, ranke motorbootjes. Ook lagen er de soms ros-gekleurde schepen, die aan de rooversverhalen uit jongensboeken doen denken. Soms verschijnt er dan op het dek van zoo'n fantastisch schip een bont gekleede, gebaarde kerel, die de illusie nog sterker doet worden. ☼ La Corniche is vooral bij avond op haar mooist. Als de lichtjes overal schitteren, wanneer het water zacht ruischend uiteenspat tegen de rotsen, en de pa'men en Eucalyptusboomen van zoo'n diepe, raadselachtige stilte zijn. Men glijdt dan voort langs echt zuidelijke tuinen, half verborgen achter muren, waarvan men zoo nu en dan slechts een betooverenden glimp opvangt. — Le Prado, de groote weg in Marseille, met aan weerskanten machtige boomen-rijen, is op sommige gedeelten van den dag rustig, en men kan er bekomen van de warme drukte der straten, — La Cannebière is een van de drukste gedeelten der stad, trems en auto's zwieren af en aan en drukken de beangste voetgangers tegen de huizen weg. — Bij la Gare St.-Charles heeft men de Escalier Monumental, de trots van Marseille, en deze breede, hoge trap maakt dan ook een majesteitlijken indruk. — Overal blinken en grauwen de rotsen om Marseille heen, zij geven een vreemde, bijna niet onder woorden te brengen somberheid, zij zijn desolaat en grauwig, ondanks den stralenden zomerdag. Zij vormen een zonderlinge tegenstelling met het turkoois der haven, het metaalblauw der lucht, en het banke en bonte gekrioel van de zeilen der schepen Zij zijn als een dreiging, die overal opdaagt, zij doen de schittering van alles te niet ☼ Wij reden den volgenden dag langs een stoffigen, verlaten weg om de omstreken van Marseille te bezichtigen. Abbaye de Saint Victor met de sterke muren geeft even een visioen van vroegere, romantische tijden, bijna onwerkelijk doet deze abbaye, ondanks zijn zwaren bouw

aan ☼ 's Middags om 5 uur gingen wij aan boord van de „Corte II” om naar Corsica, l'Ile de beauté, te varen. Wij zagen Chateau d'If, grijs en geheimzinnig, brokkelig de muren, en omgeven door de dreiging der rotsen, langzaam verdwijnen De zon fonkelde en slaaide over alles, onrustig en goud sprankelend trilde het water onder den machtigen gang van de boot. De rotsen werden tot een lichtend visioen, en langzaam, heel langzaam gleed Marseille in een stralenden nevel weg

MIEK JANSSEN

Vaderland- sche Geschie- denis

HET is een merkwaardig feit, dat we zoo tal-

looze zaken, welke we op school hebben geleerd, al spoedig geheel en al vergeten zijn, terwijl andere — volkomen equivalente — en waarover we zelfs dikwijls later nooit meer onze gedachten hebben laten gaan, nog na vele jaren scherp en duidelijk in ons geheugen gegrift staan. ☼ Bedenklijk is het echter, wanneer door het vergaan des tijds sommige onderdeelen van het geleerde door elkaar gehaald worden, hetgeen helaas maar al te vaak voorkomt en wat dan menigmaal aanleiding geeft tot de vreemdste en meest komische resultaten en misverstanden! ☼ In het begin van deze eeuw werden er voor zekere betrekking vrouwelijke sollicitanten opgeroepen van den leeftijd tusschen de twintig en dertig jaar. De dames moesten o.a. blijk kunnen geven, dat ze behoorlijk lager onderwijs hadden genoten en waren daarom verplicht, zich te onderwerpen aan een soort examentje, waarop ze zoowel schriftelijk als mondeling hare bekwaamheden zouden kunnen toonen. Hiertoe behoorde natuurlijk ook het maken van een opstelletje over Vaderlandsche Geschiedenis, voor welk onderdeel de heeren (of dames!) examinatoren den Tachtigjarigen Oorlog als onderwerp hadden gekozen. ☼ Een tweetal dier proeven van bekwaamheid waren zóo merkwaardig en gaven blijk van een dusdanige onherstelbare verwarring in het herinneringsvermo-

MARSEILLE. AAN DE HAVEN

gen der stellig wel eenigszins in het nauw gedreven kandidaten, dat we ze den in historie belangstellenden lezers van „Buiten” niet willen onthouden. ☒ Het eerste opstel luidde woordelijk:

DE TACHTIGJARIGE OORLOG

☒ „De tachtigjarige oorlog begin in het jaar 1568. Zij werd voornamelijk gevoerd tegen Frankrijk, deze had een keizer welke Napoleon I heette. Tot een van onze machtige verdedigers mag wel Piet Hein genoemd worden. Deze heeft ons vaderland, tijdens dezen oorlog vele en belangrijke diensten bewezen. ☒ In 1609 werd er eene wapenstilstand gesloten, welke het twaalfjarig bestand genoemd wordt. Deze wapenstilstand duurde van het jaar 1609 tot 1621. Toen begon ons vaderland opnieuw weer oorlog te voeren. Napoleon I werd gevangen genomen, en op het eiland Elba gezet. Hiervan wist hij te ontvluchten. Hij zette zich opnieuw op den troon. ☒ Tijdens deze regeering heeft hij nog twee slagen geleverd. Deze waren een bij Leipzig en een bij Waterloo. In den slag bij Leipzig heeft hij de vlucht genomen, doch in den slag bij Waterloo werd hij gevangen genomen en op het eiland St. Helena gezet. Op dit eiland heeft hij nog twaalf jaren geleefd. ☒ In het jaar 1648 werd de vrede te Munster gesloten”. ☒ Men ziet, zoo onaardig heeft deze jonge dame het er nog niet afgebracht! Het is echter wel opmerkelijk, dat de tweede schrijfster zich aan dezelfde verwarring schuldig maakte, wat het vijandelijke land — Frankrijk — en Napoleon betreft. Zullen ze misschien ook van elkaar „afgekeken” hebben? Haar laatste jaartal — 1848 — zal waarschijnlijk wel een schrijffout zijn, daar men overigens toch moet erkennen, dat zij wel degelijk profijt heeft getrokken van haar geschiedenislessen op school, slechts op één voornaam ding na . . . het onderling verband! ☒ Zij schreef namelijk:

DE TACHTIGJARIGE OORLOG

☒ „De tachtigjarige oorlog is begonnen 1568 is geëindigt in 1648. Zij werd gevoerd tegen Napoleon I Keizer van Frankrijk, tot een van onze machtige verdedigers¹⁾ in 1566 was de verovering van de Briel toen is Keizer van Frankrijk daar naar toe gegaan. In 1567 was het beleg en ontzet in Leiden, en in 1568 Stichting van een hooge Leidsche burger school. Die hebben ze toen in Leiden Cadoo gekregen. Toen in 1569 was het bedrag van Alva unie van Utrecht. Toen heeft Luther de eerste Lutersche kerk gekregen en tot bisschop van die kerk wer Willebrod genoemd. En was de Keizer van Duitsland koning geworden. De France furie facatie van Gend was in 1579, de France furie was Ajou, en in 1581 weer Philips plechtig afgezworen. ☒ In het jaar 1628 brak de beeldenstrom uit, daar werd nog een plaacaat gezonden, maar dat hielp niets. De Geuzen vlogen naar de Katholieke kerken en sloegen al de beelden stuk. De Hervormden konden er niets aan doen hoe ze ook smeekten het hielp niets. ☒ De vrede werd toen gesloten in 1848 te Munsteren”. ☒ In dit opstel is in weinige regels een geweldig stuk Vaderlandsche Historie gecompriimeerd; al getuigt het nu juist niet voor den wetenschappelijken aanleg van de bewuste jonge dame, een alles ver in de schaduw stellende fantasie is haar toch in allen gevallen niet te ontzeggen! ☒ Of zij de betrekking zal hebben gekregen?

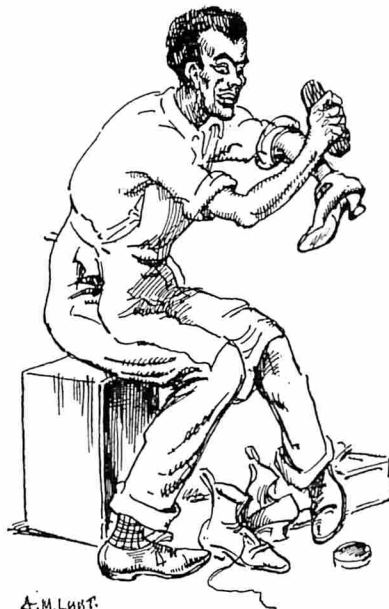
A. W. FRANCKEN

DAN, DE HUISJONGEN

EVEN voordat mijn man en ik Holland verlieten, was een familielid uit Zuid-Afrika zoo vriendelijk geweest ons een geschikt adres voor een pension in Kaapstad te verschaffen. Aangezien de hotels in Z.-Afrika alle zeer duur zijn voor een bescheiden Hollandsche beurs, zoo waren we zeer verheugd in dit niet alleen goedkoope, maar ook zeer zindelijke en geriefelijke pension een kamer te kunnen bemachtigen. 't Was er in

¹⁾ Hier heeft ze zonder twijfel van de vorige schrijfster „afgekeken”! Ze kon misschien in het werk van haar buurvrouw niet onderscheiden, wie de „machtige verdediger” eigenlijk wel was, of zouden het wellicht de zich stormenderhand bij haar opdringende inspiraties geweest zijn, die haar niet veroorloofden, dezen volzin behoorlijk af te maken? Wie zal het zeggen?

dezen tijd van 't jaar zeer vol, want de Parlements-zittingen waren aan den gang en verscheidene Parlements-leden, gedachtig aan vroeger verblijf aldaar, waren er met hun families neergestreken. Na al de wederwaardigheden van den morgen waren we blij een uurtje op onze kamer te kunnen gaan uitrusten en ik had misschien een kwartier op mijn bed liggen soezen, toen ik door het open raam een hooge vrouwenstem een soort van coloratuur-aria hoorde inzetten. Daar ik zelf mijn leven in dienst der Muzen van zang en muziek heb gesteld, zoo zat ik direct overeind op mijn bed en keek door het venster, of ik de eigenares van die parelende sopraan kon ontdekken. Mijn raam kwam uit op een binnenplaats, waarop ook eenige bedienden- en badkamers uitliepen, doch hoe ik ook speurde, ik zag alleen een boy, die in een hoek van de plaats aan 't werk was, met zijn rug naar mij toegekeerd. Plotseling zweeg de stem, maar nog geen twee tellen later, zette een diepe, donkere bas met een sentimenteel Engelsch liedje het concert voort. 't Zelfde oogenblik keerde de boy zich om en bemerkte ik, dat hij de zanger was. Met opgeheven hoofd en rollende oogen, een pan en een vaatdoek tegen zich aangedrukt, zijn geheele omgeving en werk vergetend, zong hij met een overgave en verrukking, waar een operazanger jaloersch op had kunnen worden. Ik staarde hem onafgebroken aan, in bewondering

A. M. LUGT.

DAN, DE HUISJONGEN.
... POETSTE ONZE SCHOE-
NEN MET AMBITIE ...

van zijn prachtig natuurgeluid en tegelijkertijd geamuseerd door de verwonderlijke toewijding, waarmee hij het toch al melancholieke minnelied nog zwaarmoediger maakte. Op eens zweeg hij, want zijn oogen waren al draaiend op mij terechtgekomen en als bij tooverslag veranderde zijn geheele voorkomen. Al het dramatische verdween uit zijn houding en gezicht, en half verlegen, dat ik hem bespied had in het weergeven van zijn gevoelens, half trotsch, dat die vreemde Missies eens eventjes gehoord had, wat hij op vocaal gebied al zoo presteeren kon, trok hij zijn mond tot een geweldiger grijns, waarbij ik aan een uitdrukking van mijn moeder moest denken n.l.: „dat het kermis was achter zijn ooren, als hij lachte”. Ik werkte mij wat verder uit het raam, na mij vergewist te hebben, dat mijn man nog veilig in Morpheus' armen lag en riep met gedempte stem tot dezen bruinen zoon van Apollo zijn potten en pannen in den steek te laten, daar ik hem wat vragen wilde. Gelukkig begreep hij mijn gebrek-kig Afrikaansch en kwam hij onder het raam staan. Ik maakte bij mijzelve de opmerking, dat er alleen nog maar een balkon met klimrozen ontbrak om een moderne voorstelling van „Romeo en Julia” te geven. ☒ „Wel”, zei ik, „wie is die vrouw, wat gesing het?” ☒ „Ek, Missies”. ☒ „Jij!”, riep ik ongeloofig, „jij het die laatste lied gesing, die Engelsche lied!” ☒ „Ek het Missies, maar ek het al daardie verse gesing, die hoë en die laë. Ek het twee stemme, Missies, sowaer als die Heere leef!” ☒ Bij die laatste woorden legde hij plechtig zijn hand op zijn hart en keek vol overtuiging naar mij op. Nu waren dergelijke uitzonderingsgevallen in de zangwereld mij bekend en derhalve nam ik aan, dat hij de waarheid sprak. Na verder geïnformeerd te hebben naar zijn naam, werk en afkomst, kwam ik achter-eenvolgens te weten, dat hij luisterde naar den naam van Dan, dat hij de niet al te vooraanstaande positie van huisjongen bekleedde en dat hij geen zuiver Kafferbloed in de aderen had, daar zijn grootvader aan een Maleische schoone de voorkeur had gegeven boven eene van zijn eigen ras, zoodat hij, Dan, gevoeglijk gerekend kon worden tot de „Slamaaiers”, iets, wat hij zelf niet zonder nadruk en trots verzeekerde. „Die Missies moet kijk naar mij haar”, zei Dan en hij begon met zijn vingers aan zijn kroeshaar te plukken. „Dis baje langer en dikker as op die Kaffer se kop!” ☒ Inderdaad was zijn haar iets langer en bijzonder dicht geplant, terwijl de meeste Kaffers een soort stoppelveld bezitten, wat vooral bij de dames een bron van misnoegen is en wat ze steeds probeeren te maskeeren door eenige hoofddoeken te dragen. Doch daartegenover stond, dat inplaats van het prachtige tandenstel, dat ik bijna zonder uitzondering bij de Kaffers aantrof, Dan's voorgevel ontsierd werd door afgebroken, geelbruine stompen. Verder had zijn heele

voorkomen iets dandyachtigs, niettegenstaande het groote werkschort, dat hij droeg en scheen hij veel van opzichtige kleuren te houden, naar zijn das en sokken te oordeelen. „Dan”, zei ik, „waar heb jij leer sing?” — „Ek het niet, Missies, ek het alles van mij self geleer”. — „Dit is baje jammer, dat jij niet sangleste vat, Dan, dan kan jij later op een concert sing”, zei ik. — „Ek sing op die concert, Missies, en die mensche klap baje in hulle hande en ek moet altijd as 'n vrou sing, dis vir hulle die mooiste”. Dan zei dit alles met merkbaare trots en ik vroeg hem wat voor concerten het waren, welke hij opluisterde. „'n Concert vir die bruinmensche, Missies, die bruinmensche is baje lief vir musiek”. Na deze woorden vond Dan, dat het gesprek nu lang genoeg een ernstig karakter had gedragen en begon zonder de minste reden uitbundig te lachen, waardoor mijn man wakker schrok en met groote, verwonderde oogen naar mijn verschijning in het raam keek. Ik draaide mij half om en knikte hem vriendelijk toe en daar hem ten eenenmale alle jaloerschheid of achterdocht vreemd is en hij mijn voorliefde kende om met allerlei soort van menschen gesprekken aan te knopen, zoo drong de situatie tamelijk gauw tot zijn slaperige hersens door en sloot hij, na even vriendelijk teruggeknikt te hebben, zijn oogen weer. Ik dacht aan mijn gesprek met Jim dien morgen en aan wat ik vroeger over den aard van de Zuid-Afrikaansche inboorlingen gelezen had en kwam nu zelf ook tot de conclusie, dat deze natuurkinderen een bijzonder vroolijk en kinderlijk gemoed moesten hebben. Plotse-ling draaide Dan zich om en liep op een drafje naar zijn hoek terug. Hij had ergens een deur hooren slaan en vermoedde, dat Mevrouw O., de hospes op 'n inspectie-tocht was. Zijn vlucht werd gerechtvaardigd, want werkelijk verscheen deze dame eenige oogenblikken later, toen Dan al weer druk aan 't werken en aan 't fluiten was. Ze was een groote, statige vrouw met een vriendelijk, goedhartig karakter. In de veertien dagen, dat ik in haar huis logeerde, leerde ik haar vele goede eigenschappen grootelijks waardeeren, doch tevens verbaasde 't me iederen dag meer, hoe iemand aan zooveel aangeboren goedheid van hart, zooveel bekrompenheid van geest kon paren, wat trouwens bij vele Zuid-Afrikaners van streng orthodoxen huize, die ik ontmoet heb, het geval is. Deze vriendelijke vrouw verzekerde mij o.a. bij een gesprek over religieuse aangelegenheden, dat het Afrikaansche ras het door God vervloekte volk was, uit-hoofde wijlen Noach na zijn historische dronken bui zijn gevoel-voor-humor-hebbenden zoon Cham en diens nageslacht vervloekt had, waardoor dit geslacht ten eeuwigden dage als slaven en dienstknechten over den aardbol moest rond-zwerven. De inboorlingen van Zuid-Afrika behoorden volgens spreekster tot dit rampzalige nageslacht en hoe ik al betoogde, dat de Godheid, die zij vereerde in dit geval een zeer onrechtvaardige en liefdelooze moest zijn, op welke manier ik ook probeerde haar het onredelijke van haar beweringen te doen inzien, mijn gloeiende redevoeringen stuitten af op een pantser van voordeelen en overgeerfde bekrompen ideeën. „Het staat in de Schrift”, zeide Mevr. O. met een schouderophalen en daarmee was de zaak voor haar uitgemaakt. ☒ Met dit al trok mijn afstammeling van den ongelukkigen Cham zich van deze vervloeking niets aan, hoewel ik overtuigd ben, dat zijn meesteres het hem weleens onder zijn neus wreef op tijden, dat hij zijn werk niet naar behooren verrichtte en zich schuldig maakte aan uitstapjes naar het land der Muzen. Nadat Dan mij een avond in de zitkamer had hooren zingen, beschouwde hij zichzelf als een collega van me en als hij me in zijn buurt waande, begon hij dadelijk een van zijn geïmproviseerde liederen te zingen en vervulde om beurten de functie van zanger en zangeres. Het was eenige dagen na mijn aankomst in het pension, dat ik nog een opmerkelijke gave in hem ontdekte. Plotseling hoorde ik de stem van een ouden heer, die ook in het huis logeerde en die nu niet precies een beminne-lijk humeur had. Uit het raam kijkend en luisterend, merkte ik, dat Dan op werkelijk meesterlijke wijze dezen ouden brompot initeerde onder luidruchtige toejuichingen en aanmoedigingen van zijn metgezel. 't Slot was, dat zij beiden

bijna een lachkramp kregen en elkaar van pure vroolijkheid vriendschappelijke stompen toedeelden. ☒ Gedurende den korten tijd, dat ik in Kaapstad verbleef, kon er geen dienaar met meer toewijding onze belangen behartigen dan Dan. Dit kwam in de eerste plaats, doordat hij zich geheel een broeder in de kunst voelde en een andere reden voor zijn afhankelijkheid was het gevolg van het feit, „dat die baas en die Hollandsche Missies glad nie te trotsch voel nie om met bruimenseke te gesels en altijd baje vrindelijk vir kom is”. Dit verzekerde Dan ons herhaaldelijk en zijn trouw-hartig, leelijk gezicht glom van genoegen. ☒ En ik dacht er vaak over, of de blanke bevolking van Zuid-Afrika niet oneindig meer gewilligheid en trouw van haar gekleurde broeders zou erlangen, indien zij deze laatsten meer als *menschen* en wel als menschen met dezelfde ontwikkelings-mogelijkheid in zich zou beschouwen, inplaats van hen, (zoo-als helaas velen doen) als zijnde minderwaardige schepselen, met een zekere minachting te behandelen. Hoe dit ook zij, Dan reageerde op onze vriendelijkheid als een plant op het zonnelicht. Hij maakte onze kamer tot in de uiterste hoekjes schoon, poetste onze schoenen met een ambitie, dat ze glommen alsof ze vernikkeld waren en hield ellenlange rede-neeringen over de mooiste wandelingen in en om Kaapstad en over de uitstapjes, die we in den omtrek konden maken, maar daar hij in z'n gesprek om ons zooveel mogelijk te laten

DAN, DE HUISJONGEN. ... EN ELKAAR VAN PURE VROOLIJKEHEID VRIENDSCHAPPELIJKE STOMPEN TOEDEELDEN ...

genieten steeds van den hak op den tak sprong en bovendien probeerde „Hollandsch” te praten, als een bewijs van zijn buitengewone talenkennis, begrepen we van zijn relaas meestal niets en werden op andere tijden weer geheel in de war gebracht doordat Dan's onsamenhangende vertoogen niet in 't minst klopten met aanwijzingen van andere gasten uit het pension. Ook was Dan op de eene of andere manier er achtergekomen, dat ik nooit thee of koffie gebruikte, maar de voorkeur gaf aan melk en ettelijke malen per dag werd er op de deur getikt en verscheen hij met een groot schenkbled, op welks midden een formidabel glas, tot het uiterste randje met melk gevuld, prijkte. „Die kleinMissies moet baje melk drink”, beweerde hij dan met 'n air van een dokter, die op ziekenbezoek is: „Die Missies lijk glad niet sterk nie”. Ik had den moed niet ervoor te bedanken, hoewel ik die glazen soms mijlen ver wenschte. Daar hij deze versnaperingen op de onmogelijkste tijden van den dag kwam aanbieden, verdenk ik hem er sterk van, dat hij 't een en ander op zijn eigen houtje uit de provisiekamer haalde, na zich eerst vergewist te hebben, dat Mevrouw O. op respectabelen afstand van dit vertrek vertoefde. Niettegenstaande hij zich in zekere mate schuldig maakte aan overtreding van het 8ste gebod, (zij het dan ook met de prijzenswaardige bedoeling een evenmensch te plezieren), vond ik de zaak te komisch om er een eind aan te maken en bleef een hartstocht voor melk veinzen tot den dag van ons vertrek, waarop mijn man al die liters met onze gastvrouw verrekende. Toen ik Dan vertelde, dat wij spoedig zouden vertrekken, was hij erg teleurgesteld. „Ek het gedenk, die kleine Missies blij bij ons woon”, zei hij, „dan kan ek bij die Missies sangleste vat”. Ik legde hem uit, dat wij later misschien naar Kaapstad terug zouden keeren. „Maar Daan”, zei ik, „dan moet jij 'n nu gebit in jou mond hé, dan kan jij baje maklijk sing”. „Ja, Missies”, zei Dan met z'n breeden grijns, „ek sal, as ek 'n keer gaan trou. Die bruinmensche van die concert moet geld vir mij ge om tande te koop, dan sê ik vir hulle, dat ik nog baje mooier as 'n vrou kan sing met me tande”. ☒ Dit was mijn laatste gesprek met Dan.

PHITA KAMPFRAATH—MALIEPAARD

Ontvangen uitgaven

TINE COOL. Bloemen-mythen en legenden. Met 4 houtsneden van B. Essers Amst., N.V. Uitgevers-maatschappij „Kosmos”. Inderdaad, wonderlijk rijk is het gebied, waaruit Tine Cool een keuze heeft gedaan, een rijkdom, die de verhaalter zelve heeft verbaasd.

In het eerste gedeelte van dit gevoelige boek vertelt de schrijfster van de bloemen in vroeger tijden rondom de Heilige Maagd, den Christus, de Heilige, den Duivel en de Menschen, in het tweede gedeelte van de bloemen in vroeger tijden om de Oostersche volken en hun verbeelding. Talloos zijn de variaties, de eik en het mosroosje, de chrysanthemum en de sleutelbloem hebben hun legende, zoo goed als appel en acacia, de dadel en de wijnstok. En de kunstenaar Essers vond inspiratie in de schoone sprookjes van akelei en blanke lelie, sprookjes ontroerend en bekoorlijk, in het lied van de akelei, de vuurroode bloem van de liefde.

HET JONGE FERRARA

Uit het Poolsch door

KAZIMIERZ CHLEDOWSKI

9)

(Vervolg)

IV

TEGELIJK met het streven om de Italiaansche taal tot woordvoerder in de literatuur te maken, trachtte men een Italiaansch theater in het leven te roepen. De oude mysteriespelen voldeden niet meer en werden binnen de kloostermuren teruggedrongen, terwijl ook de volksvoorstellingen, die men te Siena gaf, niet beantwoordden aan den smaak van hen die een klassieke opleiding hadden genoten. De nieuwe generatie verlangde comedies naar het voorbeeld der Oudheid, wilde scènes zien, waarin het menschenleven en de menschelijke gebreken werden weergegeven. Om aan deze wenschen te voldoen, moest men, althans aanvankelijk, natuurlijk naar Plautus en Terentius grijpen, totdat men vertrouwd raakte met het wezen en de eischen van het tooneel. Het was evenwel niet gemakkelijk om comedies der Oudheid op te voeren, vooral omdat er groote kosten mede gemoeid waren. De rijke Italiaansche vorsten begrepen dan ook, dat zij het initiatief dienden te nemen, daar zij de eenigen waren, die zich zulke kostbare proefnemingen konden veroorloven. Van Ercole I werd beweerd, dat hij in zijn jeugd, tijdens eene langdurige ziekte, ijverig boeken van oude schrijvers las en toen reeds zich geroepen gevoelde om het tooneel te hernieuwen. Hij plaatste zich dan ook aan het hoofd van hen, die het theater wilden oprichten en hem komt de eer toe, het meest tot het organiseren het nieuwe tooneel te hebben bijgedragen. Hij was een hartstochtelijk liefhebber van tooneelopvoeringen en spaarde daarom moeite noch kosten. Zijn vurige wensch was dat Ferrara de eerste stad zou zijn, waar een tooneel werd opgericht; tot groot nut voor de letterkunde werd deze wensch vervuld.

Quae fuerat Latiis olim celebrata theatris
Herculea scena revixit ope.

Door Ercole aangespoord, werkte een geheele schare geleerden aan het vertalen en bewerken van comedies der Oudheid en aan het vervaardigen van herderszangen, herderspelen en balletten. In overleg met hem werkten Bojardo, Battista Guarino, Niccolo da Correggio, Collenuccio, Tebaldeo en vele anderen aan deze herleving van het theater, terwijl architecten en schilders, zooals Fino de' Marsigli, Trullo, Segna, Giovanni da Imola, Pellegrino da Udine en later de gebroeders Dossi met hunne leerlingen tooneelapparaten vervaardigden, costuums ontwierpen en decoraties schilderden.

In het jaar 1486 opende Ercole de rij der voorstellingen, die ter gelegenheid van plechtige feesten werden gegeven, met de „Menaechmen” van Plautus, waarvoor hij op de binnenplaats van het kasteel een tooneel had laten oprichten. De opvoering was buitengewoon luisterrijk en kostte duizend ducaten. Een jaar later, ter gelegenheid van het huwelijk van Lucrezia d'Este met Hannibal Bentivoglio, werd reeds Correggio's oorspronkelijke comédie „Cefalo” met groote pracht opgevoerd. Het tooneel stelde een soort burcht voor, waarin de acteurs op-

traden. Deze inrichting bleek echter onpractisch te zijn, want op een keer kon het stuk tengevolge van een regenbui niet uitgespeeld worden. Later vonden de voorstellingen nu eens in den tuin, dan weer in het Schifanoja plaats, tot tenslotte Ercole in 1499 een zeer kostbaar tooneel in de groote zaal van 't paleis liet aanbrengen. Tusschen de bedrijven van deze klassieke „comedies” werden balletten en kluchten opgevoerd, die echter hoegenaamd niet amusant waren. Ferrara nam destijds een plaats in, ongeveer gelijk heden ten dage Bayreuth met zijne Wagner-spelen. Men kwam van wijd en zijd naar deze voorstellingen kijken; overal sprak men erover en zij behoorden tot de gewichtigste gebeurtenissen op cultureel gebied tijdens de Italiaansche Renaissance. Bijzonder verdient vermeld te worden de opvoering van den geheelen cyclus der comedies van Plautus, ter gelegenheid van het huwelijk van Ercole's zoon, Don Alfonso, met Lucrezia Borgia, waarop wij nog nader zullen terugkomen. Het voorbeeld van Ferrara werd spoedig door de andere hoven nagevolgd. Gonzaga in Mantua en Ludovico Moro in Milaan waren de eersten, die overgingen tot het stichten van een theater, dat hun een belangrijke afwisseling in het eentonige hofleven moest bieden. Deze opkomst van het tooneel bracht ook begaafde tooneelkunstenaars voort, die

door de beide steden onderling uitgeleend werden. In 1493 maakte de zeventigjarige Ercole zelfs nog een vermoeiende reis naar Mantua, om daaropvoeringen te organiseren. Hij bracht twintig in het tooneelspelen bedreven mannen, waaronder Ariosto, mede. In het begin der XVIIe eeuw richtten zelfs de Joden van Mantua een gezelschap op van gelegenheidsacteurs, dat tooneelvoorstellingen opvoerdeaan het hof van den markies en gedu-

rende vele jaren bleef bestaan. Deze Joodsche acteurs hadden hun eigen orkest.

V

Een der voornaamste van Ercole's helpers in het organiseren van tooneelopvoeringen was Niccolo da Correggio, een voortreffelijk man en het type van den ideaal-hoveling, zooals Castiglione dien geteekend heeft. Een man met een goed voorkomen, moedig, een overwinnaar in tournooien, een vrouwenvriend, die danste als weinig anderen in zijne omgeving. Hij kleepte zich zoo goed, dat de jongelingschap hem als toonaangevend op 't gebied der mode beschouwde. Op feesten was hij de voorman, hij schreef comedies met een ongeëvenaarde handigheid, vervaardigde in een oogwenk madrigalen, sonnetten en motto's. Saba da Castiglione noemde hem een der voortreffelijkste ridders van Italië: „uno delli più famosi, honorati et virtuosi cavalieri, che in tutta Italia si trovarsero”, terwijl Carretto in zijn gedicht „Tempio d'amore” over hem schrijft:

. . . . Il cavalier de tanto preggio
Che con stil elegante et amoroso
e col valor de Marte orna Correggio.

Niccolo da Correggio was aan de d'Este's verwant: zijn moeder Beatrice was een natuurlijke dochter van Niccolo III en huwde in 1448 met Niccolo di Gherardo da Correggio.

(Wordt vervolgd)

BRIDGE STREET IN SYDNEY